

JOE BIDEN

EVAN OSNOS BIJ DE BEZIGE BIJ

De ambities van China

Evan Osnos

Joe Biden

Vertaald door Marjolein Hazelzet,
Aad Janssen en Pon Ruiter

2020

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Copyright © 2020 Evan Osnos
Copyright Nederlandse vertaling © 2020 Marjolein
Hazelzet, Aad Janssen en Pon Ruiter
Oorspronkelijke titel *Joe Biden. The Life, the Run and
What Matters Now*
Oorspronkelijke uitgever Scribner, New York
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagfoto AP Photo/Matt Rourke
Foto auteur Peter Marovich
Vormgeving binnenwerk Perfect Service, Reeuwijk
Druk- en bindwerk Wilco, Amersfoort
ISBN 978 94 031 3201 3
NUR 320

debezigebij.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC®) mag dragen. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Voor mijn moeder, Susan, die me heeft leren lezen;
en voor mijn vader, Peter, die me heeft leren schrijven.

Mensen betalen voor wat ze doen, en, sterker nog,
voor wat ze van zichzelf mochten worden.
En de prijs die ze betalen, is heel eenvoudig: het leven
dat ze leiden.

– James Baldwin, *No Name in the Street*

Ik ben gekluisterd aan een vurig rad,
Mijn tranen branden als gesmolten lood.

– William Shakespeare, *King Lear*

Inhoud

Proloog	11
1 Annus horribilis	17
2 Wat ervoor nodig was	38
3 'Word eens volwassen'	59
4 <i>Veep</i>	79
5 Gezant	100
6 Geluksvogels en ongeluksvogels	129
7 Met het hart als inzet	153
8 Plannen maken voor een presidentschap	183
Woord van dank	215
Over de bronnen	217

Proloog

12 februari 1988

Een witte man van 45, vader van drie kinderen, werd wakker op de vloer van zijn hotelkamer. Hij was vijf uur lang buiten bewustzijn geweest. Hij kon zijn benen amper bewegen. Hij wist niet hoe hij daar terecht was gekomen. Hij herinnerde zich alleen een stekende pijn. Hij had een toespraak gehouden in Rochester in de staat New York en toen hij weer terug was in zijn hotelkamer kreeg hij het gevoel dat zijn schedel gekliefd werd met een bijl. Hij had al maanden een vreemde pijn in zijn hoofd en nek, maar hij had die genegeerd en onderdrukt met paracetamol. Als presidentskandidaat en voorzitter van de Senaatscommissie voor Justitie had hij het razend druk en hij dacht dat het daardoor werd veroorzaakt. De campagne was uitgelopen op een vernedering – het gevolg van zijn eigen arrogantie, dat gaf hij zelf

toe – maar de hoofdpijn was niet verdwenen.

De man hees zich met moeite op het bed. Zijn assistent zette hem vervolgens op het vliegtuig naar Delaware, waar de artsen constateerden dat hij een hersenaneurysma had, een verwijding van een hersenslagader. Hij was er zo slecht aan toe dat er een priester bij werd geroepen om hem de laatste sacramenten toe te dienen terwijl de vrouw van de man er nog niet eens was. Daarna werd hij in allerijl door de sneeuwjacht naar Washington DC gebracht, waar een chirurg hem vertelde dat hij door de operatie zijn spraakvermogen kon kwijtraken. ‘Was dat vorige zomer maar gebeurd,’ antwoordde de man.

Door nog meer operaties en complicaties was hij drie maanden lang aan zijn ziekenhuisbed gekluisterd. Dat zijn presidentscampagne op niets was uitgelopen had waarschijnlijk zijn leven gered. Als hij was doorgegaan met zijn verkiezingstournee in New Hampshire en zijn symptomen had genegeerd, was hij er misschien niet meer geweest. Op het dieptepunt van zijn ellende zei een arts tegen hem dat hij ‘had geboft’. Het duurde zeven maanden voordat de man weer aan het werk kon. Hij vertelde de eerste groep mensen die hij toesprak dat hij ‘een tweede kans’ had gekregen.

Meer dan dertig jaar later krijgt het moment dat Joe Biden bijna het leven liet amper aandacht in zijn

politieke biografie, maar toch was het bepalend voor het verdere verloop van zijn leven – een avontuur vol onwaarschijnlijke wendingen, sommige heel gunstig, andere bijna onvoorstelbaar wreed. Bidens ambitie om de hoogste machtsregio's van Amerika te bereiken is meer dan vijftig jaar de motor geweest van zijn opmars. Toen hij nog maar net in de twintig was, vroeg de moeder van een vriendin (Neilia Hunter, die later zijn eerste vrouw zou worden) wat hij hoopte te bereiken. 'Ik wil president worden,' zei Biden. 'Van de Verenigde Staten,' voegde hij eraan toe.

In zijn politieke carrière kreeg hij te maken met cruciale momenten in de moderne Amerikaanse geschiedenis, waaronder een paar ingrijpende conflicten over ras, sekse, misdaad, gezondheidszorg, kapitalisme en oorlog. Hij maakte fouten, legde er verantwoording voor af en betaalde de prijs. Steeds weer tartte hij de voorspellingen dat hij was uitgerangeerd – en deed tot zijn eigen verbazing samen met Barack Obama een historische gooi naar het Witte Huis. In zijn toespraak op de Nationale Democratische Conventie in 2008 zei hij: 'Dat je op bepaalde momenten in je leven faalt, is onvermijdelijk, maar opgeven is onvergeeflijk.'

Toen Biden vicepresident was – de ondankbaarste baan in Washington – zag hij er vaak uit alsof hij zijn geluk niet op kon. Door alle tegenslagen in zijn le-

ven was hij wel wat bescheidener en minder formeel geworden. Een Britse minister vroeg hem tijdens een privéontmoeting hoe hij hem moest aanspreken. Biden keek overdreven om zich heen en zei: ‘Volgens mij zijn we alleen, dus noem mij maar meneer de president, dan noem ik u premier.’

In 2020 stond hij al zoveel jaar in de politieke arena dat zijn tegenstanders en zelfs een paar bewonderaars zich afvroegen of het wel verstandig was om nog een keer mee te doen aan verkiezingen. Opnieuw haalde hij een streep door de voorspellingen en kwam tevoorschijn als presidentskandidaat voor de Democraten in een krachtmeting met zulke ernstige gevolgen voor de toekomst van Amerika dat die de gebruikelijke clichés in de trant van ‘de belangrijkste verkiezingen in het leven van de Amerikanen’ tot een lachertje maakte. Hij was verwickeld in een een-op-eengevecht met Donald Trump om een ambt dat zijn status als leider van de vrije wereld aan het kwijtraken was.

Amerika, een land in nood, vroeg zich af hoe het nu verder moest, en Joe Biden met zijn schat aan levenservaring belandde midden in die discussie. Zowel thuis als in het buitenland begonnen mensen meteen te gissen uit welk hout hij was gesneden, wat hij dacht, wat voor bagage hij had en waaraan het hem ontbrak. Precies op het moment dat zijn land voor de ogen van

PROLOOG

de hele wereld op apegapen lag, was voor Biden een historisch moment aangebroken.

I

Annus horribilis

De chique buitenwijken van Wilmington strekken zich uit over de met bos begroeide heuvels van de Brandywine Valley. Er wonen nogal wat erfgenamen van de familie DuPont, van het gelijknamige chemische bedrijf. Hun landgoederen liggen diep weggestopt in wat hier in Delaware bekendstaat als Chateau County. Op een voor deze omgeving bescheiden stuk grond van ruim anderhalve hectare wonen Joe Biden en zijn vrouw Jill. Vanuit hun huis hebben ze uitzicht over een meertje.

Op de negenennegentigste dag voor de verkiezingen reed ik de oprit op. Om het risico op COVID-19 te minimaliseren werd ik door zijn assistenten naar het koetshuis begeleid, honderd meter van het huis. ‘Welkom in het huis van mijn moeder,’ riep Biden van onder aan de trap, even voor zijn witte haardos in zicht kwam en hij het vertrek op de begane grond betrad. Hij was gekleed in een goed zittend overhemd met

mouwen opgerold tot de ellebogen, een pen tussen de knopen gestoken, en een spierwit gezichtsmasker. Drie weken later zou hij de presidentskandidaat van de Democraten worden. Die ochtend luidde de kop op de voorpagina van *The Washington Post*: ‘Het aanzien van Amerika in de wereld heeft een dieptepunt bereikt.’ Het aantal doden als gevolg van de coronapandemie naderde de 150.000, drie keer zoveel als het aantal Amerikaanse gesneuvelden in Vietnam; de economie was sneller gekrompen dan ooit eerder in de geschiedenis van het land; in Portland in Oregon gebruikten federale agenten in camouflagekleding traangas tegen demonstranten die door Donald Trump waren uitgemaakt voor ‘zieke en geestelijk gestoorde anarchisten en onruststokers’. Op Twitter waarschuwde Trump die dag dat de demonstranten ‘onze Amerikaanse steden vernietigen, en erger nog, als Sleepy Joe Biden, de marionet van links, ooit wint, storten de markten in en branden de steden’.

De man die tussen de Amerikanen en nog vier jaar Trump in stond, was zo te zien blij met mijn bezoek. In de rare zomer van 2020 had het huis van Biden de plechtige en stille sfeer van een abdij. De cottage in Keltische stijl (groene luiken, sierkussens met distelpatroon) deed ook dienst als commandopost van de geheime dienst en grote gewapende mannen liepen er

geruisloos in en uit. Biden ging vanwege de afstandsregel op een stoel aan de andere kant van de kamer zitten en spreidde zijn handen bij wijze van begroeting. ‘De artsen zijn heel streng,’ legde hij uit.

Later die middag werd het echtpaar Biden verwacht op Capitol Hill om afscheid te nemen van de onlangs overleden John Lewis uit Georgia. Lewis was een symbool van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging geworden. In 1965 had hij bij een demonstratie in Selma, Alabama door hard optreden van de politie een schedelbasisfractuur opgelopen. In 1986 was hij in het Huis van Afgevaardigden gekozen en had hij de eretitel ‘geweten van het Congres’ gekregen. Het was een zeldzaam uitstapje. Sinds de lockdown vanwege COVID-19 in maart was begonnen, bestond Bidens wereld uit zijn veranda, waar hij via Zoom vergaderde met fondsenwervers, een fitnessruimte boven en een kamer in het souterrain, waar hij, gezeten voor een boekenkast en een opgevouwen vlag, tv-interviews gaf. De campagneorganisatie werkte nu vanuit de huizen van zo’n 2300 werknemers.

Voordat ik een vraag kon stellen, legde hij uit waarom de cottage er was gekomen. Toen zijn vader, Joe sr., in 2002 ziek werd, liet Biden het souterrain van het grote huis opknappen en kwamen zijn ouders bij hem inwonen. ‘God mocht hem graag, want hij heeft het

nog zo'n zes maanden volgehouden,' zei hij. 'Ik dacht dat mijn moeder bij ons zou blijven.' Daar dacht ze zelf anders over. (Wijlen Bidens moeder, Jean Finnegan, speelt een indrukwekkende rol in zijn verhaal over de geschiedenis van zijn familie. Hij vertelde dat op de middelbare school een non de spot met hem dreef omdat hij stotterde. Zijn moeder, een vrome katholiek, zei tegen haar: 'Als je zoiets nog een keer flikt, kom ik die kap van je hoofd trekken.')

Toen Jean weduwe was geworden, deed ze hem een voorstel. 'Ze zei: "Joey, als je een huis voor me bouwt, ga ik daar wonen." Ik antwoordde: "Lieverd, ik heb geen geld om een huis voor je te bouwen." "Dat weet ik, maar ik heb het met je broers en je zus besproken. Verkoop mijn huis maar en bouw een appartement voor me."' Biden, die moest leven van het salaris dat hij van de overheid kreeg, behoorde jarenlang tot de minst welgestelde leden van de Senaat van de Verenigde Staten. (In de twee jaar na zijn vicepresidentschap verdiende het echtpaar Biden wel meer dan 15 miljoen dollar met toespraken, lesgeven en boekcontracten.) Biden knapte een oude garage op en daar trok zijn moeder in. 'Als ik binnenkwam zat ze beneden in die stoel voor de open haard en keek televisie,' vertelde hij. 'Er zat altijd een verzorgster op het voetenbankje die haar hart bij haar uitstortte.'

Joe Biden is een ‘publieke figuur’, zoals hij het uitdrukt: hij werkt al vijftig jaar voor de overheid, geeft interviews en vertelt graag anekdotes. De vorige keer dat ik hem interviewde, vooral over buitenlandse zaken, zat hij in het Witte Huis en presenteerde Donald Trump het 14de seizoen van *The Apprentice*. Biden is nu 77 en is iets magerder dan zes jaar geleden. Schoorvoetend neemt hij afscheid van zijn jeugd. Zijn kunstmatig verjongde glimlach is zo stralend dat die tijdens de campagne van 2012 aanleiding gaf tot een populaire tweet: ‘De tanden van Biden zijn zo wit dat ze stemmen op Romney.’ Hij heeft een haartransplantatie ondergaan, zijn voorhoofd is gladder en hij ziet er meestal uit als een opa die net terug is van de sportschool, wat ook vaak het geval is. Hij is nog altijd even breedsprakig. James Comey, oud-directeur van de FBI, schreef een keer dat een typisch Bidengesprek eerst ‘kant A’ op ging en vervolgens ‘richting Z’. (In december 2019 publiceerde Bidens campagne team een doktersverklaring waarin stond dat hij voor zijn leeftijd een ‘gezonde, vitale’ man was.)

Leeftijd speelde hoe dan ook een rol in de verkiezingen. Trump was bij zijn aantreden de oudste president in de geschiedenis. (In de zomer van 2020 was hij 74.) Om vragen over zijn eigen gezonde verstand te omzeilen, deden hij en zijn medestanders het voorkomen

alsof Biden seniel was, een onderwerp dat op Twitter en in rechtse tv-programma's de boventoon voerde. Biden kreeg er weinig van mee; hij deed niets met sociale media. (En voerde er vergeleken met Trump ook nauwelijks campagne. Trump had in totaal 114 miljoen volgers op Twitter en Facebook; Biden heeft er minder dan een miljoen.)

Bij een belangrijke gebeurtenis nam zijn staf een tweet op in het overzicht van het ochtendnieuws dat hij op zijn telefoon las. Maar, zei hij, 'ik kijk niet zo vaak naar de reacties. Ik concentreer me liever op de problemen waar mensen nu mee te maken hebben.'

Eind augustus, tien weken voor de verkiezingen, lag Biden minstens acht procent voor op Trump. Maar geen mens verwachtte een gewoon einde van de campagne. Sommige peilingen lieten een nek-aan-nekrace zien, waarbij een abrupte wending, op economisch gebied, in het Congres of bij het Hooggerechtshof, de hele campagne op zijn kop kon zetten. 'Ik ben tevreden over hoe we ervoor staan,' zei Biden. 'Maar ik weet dat het er smerig aan toe zal gaan, door en door smerig.' Terwijl Trump de legitimiteit van het stemmen per post betwistte, voerde de topman van de posterijen zulke zware bezuinigingen door dat het tellen van de stembiljetten in gevaar kwam. Ruth Bader Ginsburg, de oudste rechter van het Hooggerechtshof,

was kort daarvoor met chemotherapie begonnen, wat het schrikbeeld opriep van een verbeterd politiek gevecht over haar opvolger. Medewerkers van de Republikeinse Partij zorgden dat Kanye West, de beroemde rapper, en een medestander van Trump, in meerdere staten op het stembiljet kwam te staan, wat volgens tegenstanders Biden zwarte kiezers zou kosten. Intussen waarschuwde de Amerikaanse inlichtingendienst dat de Russen net als in 2016 bezig waren om Trumps tegenstander in diskrediet te brengen, dit keer met opnames van telefoongesprekken die waren bewerkt om de leugen te voeden dat Biden zijn positie als vicepresident had misbruikt om zijn zoon Hunter geld te laten verdienen in Oekraïne.

Voor een koploper was Biden tamelijk somber. ‘Ik ben bang dat ze gaan knoeien met de verkiezingsuitslag,’ zei hij. ‘Heb je ooit een president horen zeggen: “Ik weet nog niet of ik de uitslag wel accepteer”?’

De beproevingen van 2020 haalden een paar fundamentele opvattingen onderuit die wij Amerikanen over onszelf hebben. Het rijkste en machtigste land ter wereld had de meest elementaire aanpak van de pandemie verprutst – mondkapjes regelen, testen ontwikkelen – en sommige instanties waren niet met hun tijd meegegaan en hadden zo weinig middelen tot hun

beschikking dat ze per fax data moesten uitwisselen. Het Witte Huis kwam met beleid dat door Kafka bedacht had kunnen zijn; terwijl het iedereen werd afgeraden om uit eten te gaan, lag er een voorstel om de belastingaftrek voor zakelijke etentjes te verhogen.

In de Tweede Wereldoorlog bezuinigden de Amerikanen uit de middenklasse zonder morren op basisvoedsel – vlees, suiker en koffie – maar veel Amerikanen uit het COVID-19-tijdperk weigerden gehoor te geven aan de oproep om thuis te blijven of hun neus en mond te bedekken. Sommigen gingen gewoon op vakantie, terwijl vakkenvullers, verzorgenden in verpleeghuizen en bezorgers verplicht weer aan het werk moesten omdat ze een ‘vitaal’ beroep hadden. In Washington was de politieke cohesie ver te zoeken. Toen Republikein Larry Hogan, een gouverneur die overhooplag met Trump, testen had besteld in Zuid-Korea, vond hij het nodig om de politie en de nationale garde van zijn staat Maryland in te schakelen om de zending te beschermen, omdat hij bang was dat de federale overheid zou proberen er de hand op te leggen. Trump ging er prat op dat hij staten met Democratische leiders hulp en apparatuur had onthouden. ‘Niet de gouverneur van Washington bellen,’ had hij tegen zijn vicepresident Mike Pence gezegd. ‘Niet die vrouw in Michigan bellen.’ In april noem-